

Başvuru Numarası : 2024/325
Toplantı Tarihi/Sayısı : 10.10.2024/46
Karar Numarası : 2024/1085
Başvuran : C. Ö.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Konya E Tipi Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, mahpusların Ceza İnfaz Kurumunda sağlık koşullarından uzak yaşadığı, koğuştta tahta kurusu olduğu, uyuz ve sedef gibi hastalıkların baş gösterdiği, bu hastalıklarla ilgili olarak mahpusların tedavilerinin yapılmadığı, Kurumda sağlıklı insanlarla hasta insanların aynı yerde tutulduğu, verilen yatakların yırtık olduğu ve kötü koktuğu iddialarına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle;

a. Ceza İnfaz Kurumunda sağlık koşullarından uzak şekilde yaşadıklarını, bulunduğu koğuştta tahta kurusu olduğu, uyuz ve sedef gibi hastalıkların baş gösterdiğini, bu hastalıklarla ilgili olarak tedavi yaptıramadıklarını, kurum idaresinin sağlıklı insanlar ile hastalık taşıyan insanları ayırt etmeksizin aynı odada tuttuğunu, bulunduğu koğuştta sağlıklı mahkumlara da hastalıkların bulaştığını,

b. Yatakların tahta kurusu denilen haşerele tarafından yenilmiş olduğunu, yırtık olduğunu ve kötü koktuğunu, Kurum İdaresine defalarca talepte bulunmalarına rağmen durumun düzeltilmediğini, infaz kurumunun sağlıklı yaşam koşullarına tamamen aykırı hareket ettiğini iddia etmekte olup ilgililer hakkında soruşturma başlatılmasını, bulunduğu Kurumun denetime tabi tutulmasını ve mağduriyetlerinin giderilmesini talep etmektedir.

3. Muhatap Kurum yazılı cevabında;

a. Başvuranın iddiaları ile ilgili olarak gerekli inceleme ve araştırmalar yapılarak hazırlanan araştırma raporu ve eklerinin sunulduğu,

b. Başvuranın 11/12/2023 tarihinde Kuruma giriş yaptığı, Ceza İnfaz Kurumunun artırılmış kapasitesinin 1000 kişi olmasına rağmen bu tarihlerde ortalama Ceza İnfaz Kurumu mevcudunun 2000 kişi olduğu, sirkülasyon çok olduğundan tutuklanarak gelen hükümlü ve tutuklu odalarının mevcudunun arttığı, tahliye ve nakiller olduğunda odalardaki mevcudun azaldığı, tüm mahpuslara ortopedik yatak, yazın 1 kışın 2 battaniye, nevresim takımı ve yastık verildiği; zemine şilte veya battaniye serme uygulaması olmadığı,

c. Ceza İnfaz Kurumunun toplu yaşanan yer olması, yeni gelen hükümlü ve tutuklu sirkülasyonunun çok fazla olması göz önünde bulundurularak koğuştlarda görülebilecek bulaşıcı hastalıklara yönelik olarak Kurum

Müdürlüğünce anlaşma yapılan ilaçlama firması tarafından ayda bir defa koşullar dahil olmak üzere Kurumun her tarafının ilaçlandığı, ilaçlama gerektiren bir durum olduğunda da ayrıca rutinin dışında ilaçlama yapıldığı, bulaşıcı hastalıklara karşı mücadele için Kurumun dezenfekte edildiği, yine Kurum içinde ve koşullarda haşere ve kemirgen hayvanlara karşı düzenli olarak ayda iki defa ilaçlama yapıldığı; tahta kurusu, bit, pire vs. gibi durumlar tespit edildiğinde de rutinin dışında ilaçlama yapıldığı, ilaçlama sırasında koşulların boşaltılarak mahpusların başka koşullara alındığı, çarşaf ve yatakların yıkandığı, koşulların temizlendiği, ilaçlamadan 8 saat sonra mahpusların koşullara alındığı,

ç. Koşullardan herhangi birinde bulaşıcı hastalık olması durumunda, koşullarda bulunan tüm mahpuslara tedbir amaçlı olarak koruyucu tedavi uygulandığı, Kurum revirine müracaat eden bütün mahpuslara bulaşıcı hastalıklara yönelik olarak hijyen kuralları çerçevesinde nelere dikkat etmeleri konusunda bilgilendirme yapıldığı,

d. Odaların ve havalandırma bahçelerinin temizliğinin mahpuslar tarafından yapıldığı, çöplerin her sabah sayımda toplandığı, kantinden temin edilen temizlik malzemelerinden faydalanılarak hijyen sağlandığı, ayrıca Kurumdaki tüm koşullara kükürtlü sabunun ücretsiz olarak verildiği, mahpusların kendi eşyalarını kendilerinin yıkadığı, tahliye olan mahpusların nevresim takımlarının ve battaniyelerinin Kurum tarafından yıkandığı, yeni gelen mahpuslara temiz nevresim takımı ve battaniye verildiği, yeni geçilen sistem ile isteyen mahpusların ücret karşılığında kişisel eşyalarını yıkatabildiği, Kurumda bakım işlerinin aksatmadan yapıldığı, boya badana ve tamir işlerinin devam ettiği, odalarda 1 adet tuvalet ve 1 adet banyo bulunduğu, kantinden temin edilen malzemeler ile hijyenin sağlandığı bildirilmiş ve yazı ekinde kurumda yapılan ilaçlamalara ilişkin belgeler gönderilmiştir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından yazılı görüş sunulmamıştır.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "*Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı*" başlıklı 17'nci maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz. (...)"

6. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "*Kurumun görevleri*" başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde: "*Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*" Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun görevleri arasında sayılmıştır.

7. 6701 sayılı Kanun'un "*Başvurular*" başlıklı 17'nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında; özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamında Kuruma bizzat başvuru yapabileceği hükmü yer almaktadır.

8. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "*Ön incelemenin yapılması*" başlıklı 48'inci maddesinin birinci fıkrasına göre; "*Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur. ve sonucunda; (...) yönlerinden incelenir.*"

9. Mezkûr Yönetmelik'in "*Karar türleri*" başlıklı 65'inci maddesi şöyledir: "*(1) Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik*

kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir. ”

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

10. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

11. Başvurunun esas incelemesi yapılmadan önce Kurumun, İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol (OPCAT) hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması görevi açıklanmalı ve başvuru konusunun bu kapsamda kalıp kalmadığı değerlendirilmelidir.

12. 6701 sayılı Kanun’un genel gerekçesinde ulusal önleme mekanizması görevinin kapsamı; özgürlüklerinden mahrum bırakılan kişilerin alıkonuldukları ceza ve tutukevleri, kamplar, bakım merkezleri gibi yerlerde işkence ve kötü muamele vakalarının yaşanmaması amacıyla bu yerlere yönelik izleme, inceleme, denetleme, değerlendirme ve raporlama faaliyeti şeklinde açıklanmıştır.

13. OPCAT’in 19’uncu maddesi uyarınca ulusal önleme mekanizmaları; özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin işkence ve diğer zalimane, gayriinsanî veya küçültücü muamele veya cezaya karşı korunması amacı ile bu kişilere yönelik tutumu düzenli olarak izlemek, sonucunda hazırlanacak raporlarda özgürlüklerinden yoksun bırakılmış kişilere yönelik muamele ve koşulların iyileştirilmesi ve işkence ve diğer zalimane, gayriinsanî ya da onur kırıcı muamele ya da cezanın önlenmesi için Birleşmiş Milletlerin ilgili normlarını dikkate alarak ilgililere tavsiyelerde bulunmakla yetkilendirilmiştir.

14. Somut olayda başvuran; Ceza İnfaz Kurumunda mahpusların sağlık koşullarından uzak yaşadığını, koğuştta tahta kurusu gibi haşereler ile uyuz ve sedef gibi hastalıkların baş gösterdiğini, bu hastalıklarla ilgili tedavi yapılmadığını, Kurumda sağlıklı insanlarla hasta insanların aynı yerde tutulduğunu ileri sürmektedir.

15. İşkence ve kötü muamele yasağı devletin alıkonulmuş kişilere işkence, kötü muamele, gayriinsani ve küçültücü muamele veya ceza uygulamayacağını ifade etmekte olup bu doğrultuda devletlere negatif ve pozitif yükümlülük yüklemektedir.

16. Devletler işkence ve kötü muamele yasağına ilişkin pozitif yükümlülükleri mahpusların sağlık hakkına ilişkin korumayı kapsamaktadır. Kişinin fiziksel refahı ve kişiye sunulacak tıbbi koruma idarenin pozitif yükümlülüğü kapsamında değerlendirildiğinde; mahpusların alıkonulmanın doğasından kaynaklanan zorlukların dışında zorluk ve sıkıntı yaşamaması, insan onuruna uygun bir şekilde sağlıklarının korunması ve gereken tedavi hizmetlerine tam ve zamanında erişebilmesi gerekmektedir (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), *Kudla/Polonya*, B.No: 30210/96, 26/10/2000, para. 94). Bu bağlamda mahpusun sağlık hizmetlerine erişiminin engellenmesi kötü muamele yasağı çerçevesinde incelenebilecek bir iddia olarak değerlendirilmiştir. Öte yandan iddiaların yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilmemiş birtakım karinelere dayanması gerekmektedir (Anayasa Mahkemesi (AYM), *Hakan Olğun*, B. No:2014/15588, 25/1/2018, para. 43).

17. Bir mahpusun doktor tarafından muayene edilmesi ve bu bağlamda sağlık hizmetlerinden faydalanyor olması doğrudan tıbbi yardımın yeterli olduğu anlamına gelmemektedir (AİHM, *Hummatov/Azərbaycan*, B.No:9852/03 ve 13413/04, 29/11/2007, para. 116). Yetkililerin kişinin alıkonulduğu süre boyunca sağlık durumuna ilişkin kapsamlı ve düzenli kayıt tutması (AİHM, *Khudobin/Rusya*, B. No:59696/00, 26/10/2006,

para. 83) ve tedavi hizmetlerinin hızlı, doğru ve sistematik olması da (AİHM, *Melnik/Ukrayna*, B.No:72286/01, 28/3/2006, para. 104-106) devletin işkence ve kötü muamele yasağı kapsamında pozitif yükümlülükleri arasındadır. Bu çerçevede ceza infaz kurumunda sunulan sağlık hizmetlerinin halka genel olarak sunulan sağlık hizmetleriyle kıyaslanabilir düzeyde olması beklenmektedir (AİHM, *Blokhin/Rusya*, B. No:47152/06, 23/3/2016, para. 137).

18. Başvuranın mezkur iddialarına ilişkin olarak muhatap Kurumun cevabında; Kurumun kapasitesinin üzerinde tutuklu ve hükümlü bulunduğu, yeni gelen hükümlü ve tutukluların sirkülasyonunun çok fazla olduğu, koşullarda görülebilecek haşerelere karşı ayda bir Kurumun her tarafının ilaçlandığı buna ilişkin belgelerin cevabi yazı ekinde sunulduğu, bulaşıcı hastalıklara karşı Kurumun dezenfekte edildiği, koşullardan herhangi birinde bulaşıcı hastalık olması durumunda koşušta bulunan tüm mahpuslara tedbir amaçlı olarak koruyucu tedavi uygulandığı, Kurumda odaların ve havalandırma bahçelerinin temizliğinin mahpuslar tarafından yapıldığı bildirilmiştir. Muhatap Kurumun yazı ekinde sunduğu belgelere göre; ilaçlama şirketi tarafından Kurumda haşerelere ve salgın hastalıklara karşı ilaçlama yapıldığı ve Kurum içinde mahpus sirkülasyonu da dikkate alınarak gerekli hijyen koşullarının sağlandığı değerlendirildiğinden kötü muamele yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

19. Başvuran tarafından yatakların tahta kurusu denilen haşereler tarafından yenilmiş olduğu, yırtık olduğu ve kötü koktuğu, Kurum İdaresine defalarca talepte bulunmalarına rağmen durumun düzeltilmediği de ileri sürülmektedir.

20. Ceza infaz kurumlarında kötü muamele olarak kabul edilecek hususlar farklı şekillerde tezahür edebilir. Bunların birçoğu ceza infaz kurumu idaresi ve görevlilerinin kasıtlı davranışlarından kaynaklanabileceği gibi yönetsel hatalar veya yetersiz kaynaklar sebebiyle de ortaya çıkabilir. Bu nedenle mahpuslar için bir ceza infaz kurumundaki yaşam tüm yönleriyle değerlendirilmelidir. Ceza infaz kurumundaki yaşam, mahpuslara sunulan aktivitelerin genişliğinden, mahpuslar ve ceza infaz kurumu görevlileri arasındaki ilişkilerin genel durumuna kadar geniş bir alanda değerlendirilmelidir (Avrupa İşkence ve İnsanlık dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi (CPT) 2.Genel Rapor, Hapsedilme, para.44.).

21. AİHM, kötü muamele konusundaki iddiaların uygun delillerle desteklenmesi gerektiğini belirtmektedir (AİHM, *Klaas-Almanya*, para. 30). Mahkeme, bir delilin değerlendirilmesinde “*makul kuşkunun kalmaması*” şeklindeki kanıtlama standardını kabul etmektedir ancak Mahkeme böyle bir kanıtlamaya yeterince güçlü, açık ve tutarlı çıkarsamalardan veya aynı biçimde çürütülememiş karinelere dayanabileceğini eklemektedir (İrlanda-Birleşik Krallık Kararı, para. 161). Bununla birlikte, Anayasa Mahkemesi (AYM) de iddia edilen olayların gerçekliğini tespit etmek için soyut iddiaya dayanan şüphe ötesinde makul kanıtların varlığı gerektiğinden bir kanıtın ancak yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilmemiş birtakım karinelere dayanabileceğinin ve bu hususlara ek olarak kanıtlar değerlendirilirken ilgililerin süreçteki tutumlarının da dikkate alınması gerektiğinin altını çizmektedir (*Turan Günana Kararı*, B. No: 2013/3550, 19.11.2014, para. 33).

22. AİHM, başvurunun çok uzun bir süre katlanmak zorunda kaldığı tutukluluk koşullarının -somut olayın kendine özgü koşullarını dikkate alarak- ciddi ruhsal hastalık ve acıya neden olabileceğini, insanlık onurunu zedeleyebileceğini, aşağılanma ve alçaltılmaya neden olan böylesi duyguları ortaya çıkarabileceğini dikkate aldığı belirtmektedir (AİHM, *Kalashnikov/Rusya Kararı*, B. No: 47095/99,15/7/2002, para. 101).

23. 29/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanun'un 2'nci maddesinin ikinci fıkrasında “*Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazında zalimane, insanlık dışı, aşağılayıcı ve onur kırıcı davranışlarda bulunulamaz.*” ve yine Kanun'un 6'ncı maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde “*Hürriyeti bağlayıcı cezanın zorunlu kıldığı hürriyetten yoksunluk, insan onuruna saygının*

korunmasını sağlayan maddi ve manevi koşullar altında çektirilir" şeklinde dzenleme ile açıkça vurgulanmıştır. Dolayısıyla verilen bir mahkmiyet kararının veya tutuklama kararının infazında mahkmlar için sağlanacak şartlar insan onuruna saygıyı koruyacak nitelikte olmalıdır.

24. Başvuranın, yatakların tahta kuruları tarafından yenilmiş olduğu, yırtık olduğu ve kötü koktuğu, Kurum idaresine defalarca talepte bulunmalarına rağmen durumun düzeltilmediği iddialarına ilişkin olarak; Kurumun kapasitesinin üzerinde tutuklu ve hükümlü bulunduğu, yeni gelen hükümlü ve tutuklu sirkülasyonunun çok fazla olduğu, her mahpusa ortopedik yatak, yazın 1 kışın 2 battaniye, nevresim ve yastık verildiği, zemine şilte, battaniye vb. serme uygulaması olmadığı, mahpusların kendi eşyalarını kendilerinin yıkadığı, tahliye olan mahpusların nevresim takımlarının ve battaniyelerinin Kurum tarafından yıkandığı, yeni gelen mahpuslara temiz nevresim takımı ve battaniye verildiği bu şekilde mahpusların ihtiyaçlarının karşılandığı değerlendirildiğinden kötü muamele yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

10/10/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Alişan TİRYAKİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK
ye

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
ye

e-imzalıdır

Yunus Emre KARAOSMANOĞLU
ye

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
ye